

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
Λαϊκή Παράδοση Και Λογοτεχνία
ΜΥΘΟΙ – ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Η αωληετία του ανθρώπου

Μύθι, μύθι, παραμύθι,
το κουκί και το ρεβύθι!

Κόκκινη κλωστή δεμένη,
στην ανέμη τυλιγμένη,
δώσ' της κλώτσο να γυρίσει,
παραμύθι ν' αρχινίσει.

Παραμύθι μύθαρος
και η κοιλιά μας πίθαρος

Μύθοι τότε

Μύθοι τότε

Παραμύθια σήμερα
Παραμύθια σήμερα

Παραμύθια εδώ

Παραμύθια εκεί

Παραμύθια παντού

Παραμύθια εδώ
Παραμύθια εκεί
Παραμύθια παντού

Διδάσκουσα: Δέσποινα Χριστοφή-Λοΐζου
Περιφ. Γυμνάσιο Ευλοτύμπου
Σχολική Χρονιά: 2012 - 2013

Και εσύ παππού Αϊνστάιν με το παραμύθι!

Όταν μία μητέρα ρώτησε το σοφό Αϊνστάιν τι ιδέες να κάνει για το τετράχρονο παιδί της, για να το υφροετοιμάσει καλύτερα για το σχολείο και για τη γη εκείνος της αιδάντησε: «να του λέτε ιαραμίδα». Εκείνη όμως ειδήμενε κιάως δύνιδνα: «Καλά, τα ιαραμίδα, αλλά και τι άλλο;» «Πολλά ιαραμίδα», αιδάντησε ο σοφός. Η μητέρα ρώτησε για τρίτη φορά «εντάξει, αλλά και τι άλλο;» «Δε χρειάζεται τίποτα ιδερνιδότερο». «Πάρα ιολλά ιαραμίδα» της ξαναείδε ο μεγάλος φυσικός.

Αξίζει να υφροβληματούμε ιάνω ε' αυτό. Ο Αλβέρτος Αϊνστάιν, αν και φυσικός ειδνιδήμονας, δεν ειδήετθησε ετη μητέρα ούτε τημ ιφροιδάιδα, ούτε γεμηετρία, ούτε ιδεράματα, αλλά ειδήμενε μονότονα ετα ιαραμίδα.

Ειδικοί Διδακτικοί Στόχοι (Π.Σ.Λ. σ. 83)

- Έμφαση στις παλαιότερες μορφές ζωής και στη λαϊκή πολιτιστική και λογοτεχνική κληρονομιά.
- Η διαμέσου των αιώνων μεταβίβαση της λαϊκής πολιτισμικής και λογοτεχνικής κληρονομιάς από γενιά σε γενιά, ενεργής μέχρι τις μέρες μας.
- Πρόσφορες αναφορές στη «συγγενή» παράδοση των λαών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης: Βαλκανικής χερσονήσου και Μεσογείου.

Στόχοι λογοτεχνικού γραμματισμού (Π.Σ.Λ. σ. 87)

Θεωρία των λογοτεχνικών ειδών

- Είδη της λαϊκής αφηγηματικής παράδοσης: μύθοι - παραμύθια (ανώνυμη και επώνυμη δημιουργία).
- Τυπολογία και αντιπαραβολή παραμυθιών από διάφορες χώρες και από διάφορες εποχές για να καταδειχθεί η διαφορά ανάμεσα σε: παραδοσιακά – επώνυμα – σύγχρονα ανατρεπτικά τέτοια αφηγήματα.

«Γραμματική» της λογοτεχνικής γλώσσας

- Αφηγηματικός λόγος: Τα «δομικά» υλικά του αφηγηματικού κόσμου: ιστορία, πλοκή, επεισόδια (της «δράσης»), μοτίβα που χαρακτηρίζουν το ποιόν και τη δράση των προσώπων. Έμφαση στη δομή και στις αφηγηματικές τεχνικές της λαϊκής αφηγηματικής παράδοσης, καθώς και στους «τρόπους» του λαϊκού αφηγηματικού λόγου.
- τα «γραμματικά πρόσωπα» της αφηγηματικής γλώσσας: το εγώ του αφηγητή, το εσύ του αποδέκτη, το αυτός/-ή/-ό περί ου ο λόγος

Κείμενα προς συνεξέταση

- *Η κότα με τα χρυσά αυγά*, μύθος του Αισώπου (φυλλάδιο)
- *Το παραμύθι του γρουσόψαρου*, κυπριακό παραμύθι (Ο λόγος ανάγκη της ψυχής, σ. 104)
- *Η άπληστη γυναίκα*, λαϊκό παραμύθι (Μάνος Κοντολέων, περιοδικό της UNICEF)
- *Οι δύο αδερφές και οι δώδεκα μήνες*, λαϊκό παραμύθι (φυλλάδιο) {Το κείμενο βασίζεται στις δύο παραλλαγές του παραμυθιού για τους δώδεκα μήνες που βρίσκονται στο βιβλίο «Λαϊκά παραμύθια και παραμυθάδες της Δωδεκανήσου», 1999: 92-95 και 95-98, καθώς και στην παραλλαγή που περιλαμβάνεται στο βιβλίο της Χατζητάκη-Καψωμένου 2002: 469}}
- **Ο ψαράς και η γυναίκα του*, λαϊκό παραμύθι της Ευρώπης, Αδελφοί Γκριμμ
- **Το χρυσό ψαράκι*, λαϊκό παραμύθι, ακρόαση από:
<http://www.happy parenting.gr/parenting/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82/paramithia/791-%CE%A4%CE%BF-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CF%8C-%CF%88%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B9.html>
- *Ο Τζακ και η φασολιά*, μοντέρνο «ανατρεπτικό» παραμύθι, Ευγενία Κολυδά, εκδόσεις Μοντέρνοι Καιροί
- *Εδώ τελειώνει αυτό το παραμύθι*, Τόλης Νικηφόρου (Ο λόγος ανάγκη της ψυχής, σ. 126)
- Τραγούδι: «Η παγίδα» (Στίχοι – Μουσική: Magic de spell), ανατρεπτικό τραγούδι.

Κείμενα προς συνεξέταση

(α) Το παραμύθι του γρουσόψαρου

(β) Η άπληστη γυναίκα

(γ) Οι δύο αδελφές και οι δώδεκα μήνες

❶ Να συμπληρώσεις τον πιο κάτω πίνακα.

	Το παραμύθι του γρουσόψαρου	Η άπληστη γυναίκα	Οι δύο αδελφές και οι δώδεκα μήνες
Προέλευση			
Ήρωες			
Τόπος			
Χρόνος			
Αφήγηση: ευθύγραμμη (γραμμική)/ in medias res, εγκιβωτισμένη			

❷ Με ποιες στερεότυπες φράσεις αρχίζουν και τελειώνουν τα πιο πάνω παραμύθια; Μπορείς να το εξηγήσεις; Ποιον πόθο εκφράζει η ευχή του παραμυθά προς τους ακροατές και αναγνώστες;

❸ Τα πρόσωπα των πιο πάνω παραμυθιών στην αρχή βιώνουν μια έλλειψη. Ποια είναι αυτή;

❹ Ποιες είναι οι δοκιμασίες των ηρώων και με ποιο τρόπο τις αντιμετωπίζουν;

5 Ποια είναι η τελική κατάληξη των πιο πάνω παραμυθιών;

6 Να συμπληρώσεις τον πιο κάτω πίνακα με στοιχεία και από τα τρία κείμενα.

Μαγικά μέσα	Δώρα-έπαθλα (ανταμοιβή)

Σ Π Ι Τ Ι

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζεις στα τρία παραμύθια όσον αφορά:

- (α) στην αρχική κατάσταση από την οποία ξεκινά η αφήγηση
- (β) στην εξέλιξη της αφήγησης (στις δοκιμασίες των ηρώων και τη μεταβολή της αρχικής κατάστασης)
- (γ) στην τελική κατάληξη, την έκβαση της αφήγησης.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

7 Γενικά στα παραμύθια η μεταβολή της κατάστασης από τη φτώχεια/δυστυχία στην ευημερία/ευτυχία αποτελεί στόχο των πρωταγωνιστών και το ευτυχές τέλος (happy end) της ιστορίας.

(α) Ισχύει αυτό στα πιο πάνω παραμύθια; Πώς το εξηγείς; (β) Τι θέλουν ακριβώς να μας **διδάξουν**; (επιμύθιο)

8 Το στοιχείο της μεταμόρφωσης είναι ένας «κοινός τόπος» πολλών παραμυθιών και παραδόσεων.

(α) Σε ποια από τα κείμενα το συναντάμε και από τι προκαλείται;

(β) Γνωρίζεις κάποιο άλλο παραμύθι στο οποίο υπάρχει το στοιχείο αυτό;

9 Ένα βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο του «κόσμου» των παραμυθιών είναι ο εξανθρωπισμός των στοιχείων της φύσης (ζώα, φυτά, μα και άλλα υπερφυσικά και αλλόκοτα πλάσματα μιλούν και συμπεριφέρονται σαν άνθρωποι). Εντόπισε δύο παραδείγματα από τα παραμύθια που μελετούμε.

10 Στα παραμύθια συνυπάρχουν ανθρώπινα και εξωπραγματικά όντα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή την πρόταση. Δικαιολόγησε την απάντησή σου με παραδείγματα.

Εργασίες για το σπίτι

Υποχρεωτική

1. Τι σου άρεσε περισσότερο από τα παραμύθια που διαβάσαμε και γιατί;

Μπορείς να επιλέξεις μία ή ... περισσότερες από τις πιο κάτω εργασίες

1. Να παρουσιάσεις ένα από τα αγαπημένα σου παραμύθια στην τάξη.
2. Αφού ζητήσεις από το οικογενειακό σου περιβάλλον να σου αφηγηθούν ένα αγαπημένο τους λαϊκό παραμύθι και το καταγράψεις, να το παρουσιάσεις στην τάξη σου.
3. Μπορείς να εισαγάγεις σε ένα από τα παραμύθια που διαβάσαμε ήρωες/πρόσωπα από ένα άλλο παραμύθι που γνωρίζεις και να δημιουργήσεις ένα καινούριο παραμύθι.
4. Δραματοποιήστε ολόκληρο ή μέρος του παραμυθιού «Το γρουσόψαρον» και παρουσιάστε το στην τάξη σας.
5. Δώσε ένα διαφορετικό τέλος σε ένα από τα παραμύθια που διαβάσαμε, προσπαθώντας να το κάνεις όσο πιο χιουμοριστικό και μη παραμυθένιο μπορείς.
6. Δοκίμασε να ξαναγράψεις το παραμύθι με τις δύο αδελφές και τους δώδεκα μήνες, αλλάζοντας όμως τον αφηγητή (π.χ. με αφηγητή την καλή ή την κακή γριά ή κάποιον από τους μήνες).
7. Αναζήτησε στο διαδίκτυο (youtube) το τραγούδι «Η παγίδα» (The trap) των Magic de Spell ή διάβασε απλώς του στίχους του τραγουδιού και απάντησε στα εξής ερωτήματα:
 - ☛ Ποια στερεότυπη φράση των παραμυθιών χρησιμοποιεί ο σύγχρονος στιχουργός;
 - ☛ Πώς τη διαφοροποιεί; Ποια η ανατροπή που φέρνει;

The trap... Η παγίδα (στίχοι - μουσική: Magic de spell)

Θέλω επιτέλους ο Τομ
να πιάσει τον Τζέρι
Ένα Στρουμφ στον
Δρακουμέλ
την άνοιξη να φέρει
Ο Μπαγκς Μπάνυ απ'
τον Ταζ
θέλω να φαγωθεί
Και ο Τουίτυ μες στο
στόμα
κάποιου γάτου να
κρυφτεί

The trap... Η παγίδα
Η Ωραία Κοιμωμένη
ποτέ να μην ξυπνήσει
Ο καραφλός κυνηγός
τον Νταφ να μαθήσει
Θέλω της

Σταχτοπούτας
να μην κάνει το
γοβάκι
Κι απ' τα τρία
γουρουνάκια
να μη μείνει
κοκαλάκι

Με ξύλα απ' τον
Πινόκιο
θ' ανάψω φωτιά
Ζήσαμε εμείς καλά
κι αυτοί χειρότερα
Τον Τζακ θα
κρεμάσω
απ' τη φασολιά
Ζήσαμε εμείς καλά
κι αυτοί χειρότερα

Ο Γούντυ ο Τρουποκάρδος
ψητός στο τραπέζι
Κι ο Σρέντερ με καβούκια
από χελώνες να παίζει
Η εξυπνάδα του Τεν Τεν
πολύ μου τη σπάει
Ο Σαϊνης νεκρός κι
ο Ντόκτορ Ματ να γελάει

Στο τέλος ο Ντόμπυ
... τη Χιονάτη
Κι ο πρίγκιπας χτυπά
τη Σταχτοπούτα στο παλάτι
Η Κοκκινোসκουφίτσα
στα μαύρα έχει ντυθεί
Το λύκο ερωτεύτηκε μα
έχει σκοτωθεί.

Κείμενα προς συνεξέταση

(α) Η μαγική φασολία, Ευγενία Κολυδά

(β) Εδώ τελειώνει αυτό το παραμύθι, Τόλης Νικηφόρου

(γ) Η παγίδα, Magic de Spell

Να συζητήσετε με την ομάδα σου τα ίδια κάτω ερωτήματα.

Η μαγική φασολία, Ευγενία Κολυδά

❶ Με ποιο «κλασικό» επώνυμο παραμύθι συνομιλεί το παραμύθι της Ευγενίας Κολυδά «Η μαγική φασολία»;

❷ Ποια στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας καθιστούν σύγχρονο το παραμύθι της Ευγενίας Κολυδά;

❸ Πώς χρησιμοποιεί η συγγραφέας το «κλασικό» παραμύθι; Ποια σχέση έχουν τα δύο παραμύθια;

❹ Να συγκρίνεις τον ρόλο που έχει ο γίγαντας στο κάθε παραμύθι.

❺ (α) Ποια η σημαντικότερη αλλαγή (ανατροπή) στο σύγχρονο παραμύθι; (β) Τι επιδιώκει μ' αυτήν η συγγραφέας;

❻ Στα παραμύθια η μεταβολή της κατάστασης από τη φτώχεια/δυστυχία στην ευημερία/ευτυχία αποτελεί στόχο των πρωταγωνιστών και το ευτυχές τέλος (happy end) της ιστορίας. Ισχύει ο κανόνας αυτός στα δύο παραμύθια; Εξήγησε.

Εδώ τελειώνει αυτό το παραμύθι, τόλης Νικηφόρου

❶ Τι παρατηρείς σχετικά με τη μορφή του ποιήματος αυτού; Πρόκειται για «κανονικό» ποίημα; Ποιο στοιχείο της γραφής του σου κάνει εντύπωση;

❷ (α) Να επισημάνεις τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρουσιάζει το «Εδώ τελειώνει αυτό το παραμύθι» του Τ. Νικηφόρου σε σχέση με τα συνηθισμένα παραμύθια. Ποια κυρίως στοιχεία του ανατρέπουν την προσδοκία του αναγνώστη (αυτό που περιμένουμε να περιέχει ένα «κανονικό» παραμύθι);

(β) Τι αίσθημα δημιουργεί η ανάγνωση αυτού του «παραμυθιού»; Πώς το εξηγείς; Για τι μιλάει τελικά αυτό το ποίημα; Μπορείς να στηρίξεις την απάντησή σου σε συγκεκριμένες λέξεις του κειμένου, όπως επίσης στον τίτλο και το τέλος του.

Η παγίδα, Magic de Spell

❶ Στους στίχους του ταγουδιού αυτού εντοπίζονται αναφορές σε γνωστά παραμύθια. Εντόπισε τέσσερα κλασικά παραμύθια στα οποία αναφέρεται το σύγχρονο ανατρεπτικό τραγούδι.

❷ Ποια η σημαντικότερη αλλαγή (ανατροπή) στο τραγούδι σε σχέση με τα κλασικά παραμύθια;

❸ Ποια στερεότυπη φράση των παραμυθιών χρησιμοποιεί ο σύγχρονος στιχουργός; Πώς τη διαφοροποιεί; Ποια η ανατροπή που φέρνει;
